

ГОДИНА VI.

ПОЗОР ИШТЕ.

БРОЈ 25.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ СВАГДА О ДАНУ СВАКЕ ПРЕДСТАВЕ НА ПО ТАБАКА. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

ПИСМА О ГЛУМАЧКОЈ УМЕТНОСТИ.

(Наставак).

Нигде не видимо уметника, који ће слику песничку својим рођеним средствима још једаред да створи, верно природи и улози, који ће дочарати пред очи живот, у коме се сто зрачака сукобљавају у једној слици, а све ради тога, да нас потресе и уздигне; а на ту цел пружа свако ваљано песничко дело и сувише материјала. „Али све је то веома тешко!“ — То је истина, али баш то сам хтео од тебе чути, па ћу бити сигуран, да не ћеш тако лако пасти у погрешку, да будеш досадав. — Тешко! А кад сам ја казао, да је лако бити добар глумац? Дакле ваља учити! А да се учењем дође до успеха, ваља мотрити и очима и ушима пратити све утиске!

Друга је главна погрешка у многих глумаца и почетника у тој уметности разметање. Стара изрека филозофску: „Познај самог себе“ — ретко разуме когод потпуно. Обично се држи, да се те златне речи тичу само наших моралних махна и погрешака, али та изрека значи: Испитај себе, какав си грађанин, домаћин, пријатељ и сусед, сазнај свој дар, труд и знање, дознај шта мисли твоја околица о теби, а то ћеш моћи дознати из тога, што ће те поштовати, што ће имати саучешћа према теби, што ће одобравати твоје речи и тврдње, и т. д. Размисли добро, шта говоре разборити и паметни људи о теби, као пицу, уметнику, и т. д. — и ти ћеш, ако ћеш да си искрен и да признаш истину, увидити, да ћеш у себи познати другчијег човека, него што си о себи мислио. Тад ћеш бити много разборитији, скромнији и вреднији, па ћеш се трудити, да тек стечеш оно, што си држао да имаш већ одавна. Тим сазнавањем почињали су сви, који су што добро урадили, сви, који су трудом и борбом постали ваљани. Велика већина проводи свој жи-

вот у слепом самозадовољству, те је свет пуним правом сматра са равнодушношћу и омаловажењем, а они у својој ограничености држе, да је то злоба и непознавање њихова дара. Начин, како се ко појављује у свегу или на позорници, то је мерило, којим га мере. Ко почне на велико, тога јавно мњење мери великим мерилом, и не сме се тужити, ако послерад буде мали разломци; ко је смеран и не размеће се, тај с малим мерилом свагда долази до успешнија положаја, него што је обећавао, јер му свет мале врлине и заслуге радо рачуна двоструко, као што се и војнику ратно време урачунава двоструко. Ко је охол и пун самопоуздања, том се ништа не гледа кроз прете, а скромнога свет ободрава и не замера му тако јако, кад погреша у чему. Јер се зна, да у њему има још много доброга, за које он ни сам не зна, али које ће мало по мало доћи; а охоли, који се размеће и износи све што има на један пут, зна добро шта у њему лежи. Тако исто нам се и добра песма, леп музички комад и лепа слика чини испрва проста и умерена, али нам после тога износи своју богату садржину, нешто мирисно и романтично, што нам душу привлачи и усхићује. Што је преко мере оштро, пространо, што се појављује са хуком и буком, то је готово увек слабо и без садржине, а права се дубина огрће у просту одећу. Допуштам, да се онај, који зна своју снагу, с пуним правом може разметати. Али опет велим: Треба учити! Ваља брижљиво посматрати и проучавати како се на хиљаду начина изражују људске слабости и страсти; треба имати чула за симболику човечије душе у покрету, држању, гласу и изразу лица. То је доиста богато, занимљиво поље! Осим тога сваки уметник мора проучити свој ро-

ђени дар, мора потпуно знати средства, којима је кадар располагати, морају се већбати и дотеривати силе, што још треба да се усавршују и оснажују. Најпосле се морају проучавати улоге, али не тако само, да се оне добро разуму, него да се потпуно сазна, како ће их човек својим средствима као живу, индивидуалну, потпуну слику представити.

Овде ми ваља нешто споменути и о твојој раду. Ти иштеш искрену, беспристрану пресуду; то ти обећавам, јер ћу ти отворено казати своје мишљење, па и ако оно можда не ће бити са свим меродавно, али је свакако основано на искуству и посматрању.

Мени се чини, да су за тебе пре наивне, доброћудне улоге, него озбиљне, у којима ваља развити и неку страст, јер је твоја декламација мало једноставна и узима на се неки учитељски тон. Јунаке љубавнике не можеш још играти, јер те твоја природна топлина лако занесе, тако, да улога онда због тебе пропадне. Као што ти је једноставан патос, така ти је и мимика. Ту ваља да будеш разноврснији, јер је ту опасност, да ћеш пре бити досадан, него разметљив. Морам те доиста похвалити, што говориш лепо, и што изговараш све јасно и разговетно.

(Наставиће се.)

Д И Ш Т Ш Њ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Проводација.“) (Свршетак.) И саму представу ваљало би оценити. То је према садашњим одношима друштвене веома тешко. Најбоље би било да се увек каже: „Наши глумци сви без разлике показаше и овом приликом да су савршени вештаци.“ Ваљда би им то годило...

Али не, не! Ми смо и публици и њима толико пријатељи, да ћемо и опет рећи чисто своје уверење, ма они то и не примали. Како буду примали, онако ће посведочити у колико су за напредак, а у колико су уображени.

Цео терет овога вечера пао је на госпођицу Ј. Поповићеву и господина Сајевића. Гђа Ј. Поповићева (удовица Влуговица) беше спекулативна мајка, па опет тако безазлена, да се дала омахнути. С почетка у дијалогу мало спора и монотона, оживи одмах свршетком првог чина, а после беше све живља и живља. Крајно је извела моменат, где хоће да означи победу и уображено надмоћје речима: „Још ја владам ситуацијом!“ Ту је, истина, комика у самим речима, али се та истиче тим јаче, што се те речи изговоре што поузданије и поносније. Живо и природно извела је и онај афекат, кад открије превару у трећој радњи. Узбесне се, а љутина и изненађеност не да јој доћи до речи. Нежно је приказала брижљиву мајку и газдарицу кад полази у по зориште. У опште гђа Ј. Поповићева беше у овој улози са свим занимљива појава, и да је још по гдекад не издаше средства, и да јој је вокалан орган од већа еластичитета, задовољила би нас са свим. Гдекад се само у афекту прегурила, као н. пр. оно са „сумпором и Гомором.“ — Г. Сајевић (новинар Кернер) по својој природи није за ту врсту улога. Као вешт глумац изнео је он, истина, све главније моменте приличном тачношћу, али овом приликом не видесмо оне праве лакоће Сајевићеве. Жива, досетљива природа новинарева годила је, истина, окретној манири Сајевићевој, али баш та манира јако се истицала. Новинар је каткад и паметан човек, па не сме сећати на лакомислена бонвивана. Више промене у тој манири, а не

тако свугде једнако или никако. Па онда смо приметили неко необично кретање руку као злу навику Сајевићеву. Он сиусти руку, али тако мртavo, да она својом сопственом тежином иде амо и тамо, баш као оно шеталица на сахату. То обично бива кад се нагне или поклони. — Гђа Рајковићка квалификује се све више за наивне улоге. Безазленост констанцијна у свим својим конзеквенцијама, оличава јој се у мимици, гласу и кретању. Нема изрази су јој изврени. Гдекад је детински несретна, неумешна, несташна, а гдекад опет смешно-љута и озбиљна. Нека још пази на нека несретна кретања с устима, нека није у неприлици, куда ће с рукама, нека поносије држи главу, нека се уже облачи, а косу нека не распушта, па ће довољно одговорити захтевима оваких улога, и биће лепа појава на позорници. — Г. Рајковић беше прототип добричине и безазлена, готово луцкаста старца. Нему је све по вољи, само да је још на чисто са својим рачунима. С њима се мучи и зноји, а овамо га и удовица облеће. Лепа му беше нема игра с удовицом у првој радњи, па после оно селачање са својим рачунима. Кћер шаље куд хоће и благосиља је, ма за кога пошла, само да га остави у миру. Лепо је, нагласио и заврши епизоду, где се и заплет у његовим рачунима решава. Фигура му беше изгредна. — Гђа Ленка Хацићева постаје стереотипна. Њена се игра ретко кад мења. Нешто је томе и глас јој крив, а нешто јамачно и то, што она научи улогу за себе, а слабо се осврће на целину и праву садржину комада. Она већ у самим призорима не игра све догде док не дође на њу ред. У гесту има таквих стереотипа да ми н. пр. у напред знамо, да ће од радости руке трти. Изговор јој је леп, декламација јој се поправља, само да не пређе у просту имитацију гђе Сајевићке. Појава је лепа, намештај брижљив. — Г. Добриновић (Јосиф) је млад, ватрен љубавник, који много не рефлектује, послушан син, па из тога треба да пређе у јогуницу, самостална човека и љубоморна љубавника. Све је то г. Добриновић доста добро нагласио, и ако му улога не беше по нара-

ви. Живо је извео онај афекат, где се у њему бори љубав и детињска послушност, па где најпосле љубав надвлада. Где је у љубомори жесток, онде је схватио врло лако своју улогу. Он сам у томе не сме бити смешан, него са свим озбиљан и доиста разјарен, па баш та његова озбиљност изнеће јаче пред очи комику те ситуације. Он се љути што му заручницу сви редом љубе, а оно доиста није његова заручница. Дијалог и кретања су му жива и весела, гледад и сувише. — Гђа Л. Зорићева могла би се употребити већ и у већим улогама. Као Барица показала је за почетницу довољно вештине. Кретања су јој, наравно, још по глекад нескладна, а и са другим средствима није још свугде на чисту, али опет за то по гдегде показује, да би се то могло исправити. Нека је мало живља, нека не отеже наглашене речи и нека мотри да се не буни, као н. пр. онде, где је рекла „милостива госпо,“ а није требало. — Г. Бошковић (барон Велден), пре свега не беше добро маскиран. И млад министар не треба да изгледа као фиџирић. Он је то хтео да заглади неком озбиљношћу и достојанством, па је учинио противан учин. Чисто нам је смешна била она хладноћа и укоченост на онакој фигури. Г. Бошковић не пази често како ће стати према публици, па то се дешавало и овога вечера. Сва његова кретања носе неки особити тип. Публика н. пр. у напред зна, како ће он сести, како ће руком махнути кад с позорнице полази, како ће рукама радити, кад је у афекту (ту их обично напоредо дигне мало укрштене) и т. д. То су, наравно, обичне погрешке почетника, па према томе и његове, и ми их не осуђујемо на њему. Хтели бисмо само, да их што брже истребимо, да се како не укорене и маниром постану.

Целина је била доста хармонична, а главни моменти добро су изведени. **В.**

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Београду.) У недељу, 24. априла гледали смо „Новинаре“, од Густава Фрајтага.

Дело се збива у већој провинцијалној вароши у Немачкој. Пуконик Берг (Б. Рајковић) има кћер Иду (Цветића), коју оће да узме професор Олдендорф (Станишић), уредник либералног листа „Уније.“ Али пуконик, који је врло поштен човек и добар војник, али врло слаб политичар, даде се навести од конзервативаца, да нише у њихов лист „Кориолана.“ „Унија“ се упусти у оштрију полемику с „Кориоланом,“ не знајући ко је писац чланака кориоланових. Ово употребе патрони кориоланови, да посеју раздор између пуконика и Олдендорфа, тим жешће раздор, што су ова двојица уједно и посланички кандидати својих партија за земаљски сабор. Већина беше скоро извесна за пуконика, али сауредник „Уније“ Болц (Цветић), вештом маневром одмами најглавнијег бирача противне странке Пиненбрика (Суботића) и добије већину Олдендорфу. Катастрофа се избегне тим, што Аделаида Рунекова (Милка Гргурова), пријатељица пуконикове куће, која још од детињства воли Болца као и он њу (премда то једно другом не казују), потајно купи право својине на лист „Унију,“ и то право пренесе на свог Болца. Тако се Олдендорф опрости уредништва и измири с пукоником, те се комад сврши са две свадбе.

То је прича комада. Управа је добро учинила, што га

је узела у реперторију. Он је као наручен и за наше прилике. Из њега можемо видети, како се у изображеном свету живи, како се лични и начелни пријатељи међу собом паже и помажу, а и сами лични и начелни противници каквим се племенитим и поштеним оружјем једни према другима служе, кад су и једни и други поштени. Видимо даље, како је лено, кад новинари не пишу само за плату већ из уверења. Цео персонал „Уније“ својевољно одступа, чувши, да лист прелази у својину противне политичке странке, па од ове не ће ни плату, ни накнаду да прими.

Оваких примера волели бисмо често гледати не само на позорници већ и у животу.

И са представом можемо бити у главном задовољни, а највише са игром М. Гргурове и М. Цветића. За ово двоје се и страна критика врло похвално изразила баш у овом комаду. Писац дела „*Reisebriefe aus Serbien*“ вели о њима: „Аделаида Рунекова госпође Милке Гргурове била је игра, која би красила сваку немачку позорницу, а и Конрад Болц је превазишао свако моје очекивање.“ После ових задовољли су нас још Рајковић и Станишић. Суботић, ма да није достигао свога претходника у овој улози (Бачванског), ипак се дао са задовољством гледати као Пиненбрик, само бисмо му још препоручили боље учење улоге и српске граматике, јер се врло често ослања на шантача, а још чешће мења четврти и седми наред. Добри су били још Лугумерски (Сенден), Стојановић (Белмауз), Л. Петровић (Шмок).

Публике је било прилично у пром ружном времену.

О.
* (Народно позориште у Загребу.) „*Vienac*“ јавља, да је прошле недеље била „приказана у корист друштва за потпору сиромашних правника, стара, отрцана и зло локализована латрија „Кљобучар и опанчар.“ Ми о тој представи и не бисмо говорили, да нису у том комаду две улоге приказали два слушаоца нашега свеучилишта. И по другим свеучилишним варошима приређују се представе у корист припомоћне закладе академичке, у којима свеучилишни слушаоци учествују, али су комади ваљани и вредни, те имају знатну цену. И Загреб је, у колико се сећамо, доживио такву добровољачку представу пре једно 16 недеља, када су г. г. правници приказали Суботићеву драму „Немања.“ Ово споменуемо само за то, не би ли г. г. свеучилишни грађани до године изабрали нешто ваљанији комад.“

* (Варабашева) пре тога глумица на загребачком народном позоришту, изазвила је на бечком дворском позоришту неколико пута као гост под именом Ровела. Приказала је Цену Ејру у „Ловудској сиротици“, Грету у „Фаусту“, Јулију у „Ромеу и Јулији“ и Офелију у „Хамлету“. По бечким листовима госпођица Варабашева лено је успела у три прве улоге.

* („Ултимо“) шаљива игра у 5 чинова, од Г. Мозера, приказана јуче на нашој позорници, доживила је ту ретку славу, да се пре неки дан представљала у варошком позоришту у Берлину по стоти пут, и то седамдесет пута једно за другим узастопце. Кад ће код нас настати такве прилике, да ће се моћи какво позоришно дело по сто пута приказати?

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

25. ПРЕДСТАВА.

У П. ПРЕТПЛАТИ 2.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 8. МАЈА 1877.

ВОЈНИЧКИ БЕГУНАЦ.

Позоришна игра у 3 чина, с песмама, од Е. СИГЛИТЕЈЕ, посрбио Рада Стратимировић.

О С О Б Е:

Гроф Монти, Талијанац

Драгиња, његова жена

Доловић, пуковник

Монтијев тајник

Сен Жеран, Француз

Ружа, драгињина собарица

Мекићка, ковачица удовица

Рајко, њен син

Грујица, њен син

Јула, сродница мекићкина

Неситовић, семиглушки бележник

Цветко, ковачки

Мирко, кројачки

Колотер

Варошки комесар

Лукић.

Д. Ружићка.

Зорић.

Јуришић.

Бошковић.

Б. Хаџићева.

Ј. Поповићева.

Ружић.

Рашић.

Л. Хаџићева.

Марковић.

Добриновић.

Бунић.

* * *

Јуришић.

Сельаци, војници, гости, коцари, свирачи, стража. Збива се: прво одељење у Сенмиглушу, друго одељење у Милану, треће одељење у Пешти.

Отвара се претплата на девет позоришних представа. Претплатити се може у књижари браће М. Поповића, или код новчара народног позоришта Светозара Крестића.

Наши досадањи претплатници имају првенства на своја места.

Умољавају се наши поштовани претплатници, да би изволели исплатити своју претплату у књижари браће М. Поповића.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.